

cie medzi východoslovenskými gréckokatolíckymi a vojvodinskými Rusnákmi je prirodzený a trvalý proces, ktorý sa nedá zastaviť a ktorý sa prejavuje v prenikaní jazykového vedomia používateľov do literárneho jazyka v rozličných sférach písomnej kultúry poznačeného liturgickou praxou.

Celkovo možno konštatovať, že najnovšia knižná publikácia P. Žeňucha predstavuje komplexné zhrnutie výsledkov doterajšieho výskumu slovenského jazyka v jazykovo-historických a konfesijnálnych súvislostiach. Záverečné riadky prinášajú informáciu o tom, že výskum písomných prameňov pre potreby tohto diela nie je ešte skončený. Ide o dlhodobý a systematický výskum písomných pamiatok, v ktorom je nevyhnutné pokračovať aj v nasledujúcom období. Jednotlivé materiály sa systematicky spracúvajú a odbornej verejnosti postupne sprístupňujú v podobe transliterovaných textov v rámci vedeckých pramenných edícií, za čo patrí autorovi osobitné poďakovanie a uznanie.

<https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2022.2.9>
Marína Hríbová

Nová inšpiratívna publikácia v oblasti lingvistickej pragmatiky a egolingvistiky.
SOKOLOVÁ, J.: *Hovoriaci v pragmaticko-sémantických a komunikačných súvislostiach*. Nitra: Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, 2021. 279 s. ISBN 978-80-558-1750-7.

Lingvistická pragmatika (alebo pragmatická lingvistika či pragmatika) je vedná disciplína formovaná na hranici lingvistiky a filozofie, ktorá sa orientuje na rečovú výpoveď hovoriaceho a jej zámer. Egolingvistika sa chápe ako veda, ktorá skúma projekciu ega v komunikácii, pričom je ego interpretované ako jadro osobnosti, a teda vychádza z antropologickej lingvistiky (podľa J. Dolníka). Oba vedné odbory sú relatívne mladými a modernými vednými disciplínami, ktoré prinášajú nové impulzy na poli jazykovedy a súčasne jej interdisciplinárnych prepojení na iné odvetvia vedeckého bádania. Prof. PhDr. Jana Sokolová, CSc. je dobre známa predovšetkým v oblasti slovenskej a ruskej jazykovedy. Vo svojej profesijnej vedecko-výskumnej činnosti sa zameriava

na rôzne oblasti modernej lingvistiky – lexikálnu onomaziológiu a semaziológiu, lingvistickú pragmatiku, ale ťažiskom jej vedeckej činnosti ostatných rokov je práve egolingvistika, o čom svedčí jej projektová i publikačná činnosť. Monografia *Hovoriaci v pragmaticko-sémantických a komunikačných súvislostiach* je súčasťou grantovej úlohy VEGA 1/0067/19 *Jazykové reflexie sociálnej egoprezentácie a adresácie*. J. Sokolová sa danej problematike intenzívne venuje v posledných rokoch, o čom svedčia, okrem iného, aj jej parciálne výstupy v časopisoch *Slavica Nitrensis*, *Slavica Slovaca*, *Slovenská reč* či *Jazykovedný časopis* v rokoch 2015 – 2021.

Recenzovaná publikácia je štruktúrovaná do štyroch nosných kapitol: 1. Hovoriaci v kontexte lingvistickej pragmatiky (s. 15 – 62), 2. Postojové a hľadiskové projekcie hovoriaceho (s. 63 – 136), 3. Pragmatická disponibilita jazykových prostriedkov (s. 137 – 194), 4. Adresát a adresácia v komunikačných stratégiách hovoriaceho (s. 195 – 224). Komplexnosť a prehľadnosť podčiarkuje aj zoznam značiek a skratiek (s. 9 – 10) na začiatku monografie pred Predhovorom (s. 11 – 13), exaktne sformulované závery výskumu (s. 225 – 235), mený (s. 263 – 266) a vecný register (s. 267 – 279), či obsiahly zoznam literatúry (s. 237 – 258), v ktorom sa nachádzajú publikácie slovenskej, českej, anglickej, americkej, ruskej a bieloruskej proveniencie, zamerané nielen na jazykovedu, ale súčasne aj na interdisciplinárne presahy do literárnej vedy (U. Eco, R. Müller – P. Šidák) či psychológie (V. Čavojová, M. Nakonečný a iní).

V monografii je predstavený faktor hovoriaceho, jeho kódovanie a analýza jeho riešení, ktoré sa vysvetľuje aj z pohľadu konceptuálnej a procedurálnej charakteristiky samotného hovoriaceho. Súbor materiálu je tvorený z dokladov zo *Slovenského národného korpusu – verzia prim-9.0-public-sane*, pričom je určený výlučne na dokladovanie, na čo J. Sokolová explicitne poukazuje už v Predhovore. Pre porovnanie sú využité poznatky *Moskovskej sémantickej školy*, autorka postupne prechádza od hovoriaceho v kontexte lingvistickej pragmatiky (hovoriaci, režim interpretácie, egoprezentácia a pod.), cez postojové a hľadiskové projekcie hovoriaceho a pragmatickú disponibilitu jazykových prostriedkov, až k adresátovi a adresácii v komunikačných stratégiách hovoriaceho (napr. adresácia vykrania, oslovenia,

nadávkou a pod.). J. Sokolová prezentuje hovoriaceho z rôznych hľadísk, na základe vybraných delení (podľa spôsobu formálnej exponencie, podľa numerických kritérií) a využíva rozsiahly materiál príkladov, ktorým svoje tvrdenia potvrdzuje. Poukazuje sa napríklad na fakt, že za jednou výpoveďou hovoriaceho sa môže skrývať rôznorodosť interpretácií z pohľadu konkrétneho hovoriaceho. Toto potvrdzujú aj autorkine analýzy a explicitné príklady naprieč celou monografiou: pozri napr. komunikačná rola osobnosti (s. 16), alebo demonstrácia implicitného hovoriaceho na príklade vety „*Deti hrali hokej*“, ktorá presvedčivo ponúka rôznorodosť významov výpovede (s. 17). Stretávame sa aj s nuansami, ktoré približujú celý kontext a pomáhajú hlbšie pochopiť problematiku pragmatiky, sémantiky a komunikácie z pohľadu hovoriaceho v rôznych paralelách.

Daná monografia poskytuje aj inter- a transdisciplinárne presahy, predovšetkým s psychológiou. Autorka využíva prepojenia primárne na sociálnu, ale aj všeobecnú psychológiu (M. Nakonečný, J. Výrost, I. Slaměnik, V. Čavojová). Explicitne využíva poznatky zo psychológie napr. pri diferenciácii postojov hovoriaceho (epistemic- ký, preferenčný, emocionálny), zadaných v *Skladbe češtiny* (1998) od M. Grepla a P. Karlíka, ktoré porovnáva so psychologickým delením postojov podľa Výrosta: *Postoje, jejich utváření a změna* (2019). Členenie nominálnych tautológií v rámci komunikačného prístupu (psychologický podmet a psychologický predikát), či využitie päťfaktorového modelu osobnosti (aplikovaná psychológia) pri jazykových hodnotách sú taktiež významným prepojením na psychológiu. Interdisciplinárne presahy sú badateľné aj do oblasti filozofie pri analýzach pochybnosti ako prejavu postoja hovoriaceho – E. Husserl (mentálne obsahy), R. Descartes (metóda univerzálnej pochybnosti), S. Kierkegaard (mať vieru znamená mať pochybnosť) a pod. Tým sa len potvrdzuje reálne spojenie lingvistiky a filozofie na úrovni pragmatiky. Okrem interdisciplinárnych presahov v monografii nachádzame množstvo relevantných postrehov a tvrdení na poli jazykovedy, ako napr. porovnanie s *Moskovskou sémantickou školou* (metajazykové tautológie (s. 184) alebo kontrastívne tautológie (s. 188) v SJ a RJ) či adresáciu v kontexte spoločensko-osobnostných vzťahov účastníkov komunikácie (vykanie, pozdrav, oslo-

venie, nádvka a pod.) alebo adresáciu v kontexte intrapersonálnej komunikácie, pričom ide o špecifický druh komunikácie – hovoriaceho so sebou samým. Rozsiahlu monografiu prof. J. Sokolovej možno zaradiť k interdisciplinárne zameraným výskumom v oblasti lingvistickej pragmatiky. Deskriptívny, praktický a medziodborový charakter ju radí k relevantným príspevkom súčasného, primárne slovenského, jazykovedného výskumu. Vzhľadom na to, že pragmatická lingvistika a egolingvistika sú v súčasnosti progresívne sa rozvíjajúce vedné disciplíny, publikácia ako celok určite zarezonuje predovšetkým u odbornej verejnosti.

<https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2022.2.10>

Patrik Lekeš

Принос към народната медицина, езика и културата на българина през вековете
ВИТАНОВА, М., В. МИЧЕВА, Й. КИРИЛОВА,
К. МИЧЕВА-ПЕЙЧЕВА, Н. НИКОЛОВА.
Етнолингвистичен речник на българската народна медицина. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2021, 368 стр., ISBN: 9786192450960.

Настоящият труд е поредното постижение на Секцията по етнолингвистика в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ към Българската академия на науките. Въпреки че не се изучава като учебна дисциплина в университетите, етнолингвистиката е не просто модерно направление в езикознанието, но и своего рода „универсален“ език, на който може да бъде преведен житейският и културен опит на всеки народ от миналото към съвременността. Днес, когато сме изправени пред натиска на световна пандемия, концептите болест и здраве според традиционната народна култура, реализациите на първичното природонаучно знание и лечителският опит помагат да осмислим за пореден път зависимостта на човека от природата, макро и микрокосмоса, да съизмерим съвременните с изконните представи за добро и зло, да проникнем в значимите биосоциални сфери на човешкото познание. Такава сфера